

تاثیر بازی های حرکتی بر بهبود یادگیری دانش آموزان دوره ابتدایی

نرگس توکلی^a، طاهره ریسی^b، نرجس خاتون ریسی^c

^aآموزگار دبستان پسرانه غیردولتی آل یاسین آمل

^bمدیر دبستان پسرانه غیردولتی آل یاسین آمل

^cمعاون دبستان پسرانه غیردولتی آل یاسین آمل

نویسنده مسئول: نرگس توکلی، ۰۹۰۱۴۹۹۷۴۴۰، nargess.tavakoli@yahoo.com

چکیده: پژوهش حاضر با هدف بررسی تاثیر بازی های حرکتی بر بهبود یادگیری دانش آموزان دوره ابتدایی انجام پذیرفت. بازی و مهارتهای حرکتی اساس و پایه تخصص و آموزش در سنین دوره دبستان است. بسیاری از آموزش های پیچیده و طاقت فرسا بخصوص در دروسی مانند ریاضی بوسیله بازی می تواند اثر بخش و لذت آفرین باشد. بازی های حرکتی علاوه بر تقویت یادگیری می توانند در برآوردن نیازهای حرکتی و مهارتهای تخصصی کودکان نیز نقش آفرینی کنند. پس از مطالعه منابع مختلف و بررسی پژوهش های صورت پذیرفته در این حوزه این نتیجه حاصل شد که استفاده از بازی های حرکتی در افزایش یادگیری نقش بسیار مثبت و سازنده ای را دارد و در برخی موارد می تواند آموزش را متحول نماید.

کلمات کلیدی: بازی حرکتی، بهبود، یادگیری، ابتدایی

۱. مقدمه

بازی عبارت است از هر گونه فعالیت های جسمی یا ذهنی هدف دار، که به صورت فردی یا گروهی انجام می شود و موجب کسب لذت و برآورده شدن نیازهای کودک می گردد. (احمدوند، ۱۳۸۱)

بازی های حرکتی و فیزیکی به فعالیت هایی گفته می شود که در آن از حرکات بدنی بسیاری استفاده می شود، کودکان می توانند انرژی های خود را طی این فعالیت ها به کار گیرند و آنها را به بهترین شکل تخلیه کنند. در این نوع بازی ها، این فرصت برای کودک فراهم می شود که مهارت های حرکتی و ماهیچه های درشت و ظریف حرکتی خود را تقویت کند، بیاموزد چگونه با شرایط جدید مواجه شود و با دیگران معاشرت کند. بازی های حرکتی همچنین به سلامت بدنی کودکان و رشد بهتر آن ها کمک می کند. (افسانه احمدی، ۱۳۹۸)

بازی های حرکتی، انگیزه یادگیری ایجاد می کند و توجه و علاقه فراگیران را جلب می نماید، از یکنواختی و کسالت باری محیط های یاددهی – یادگیری می کاهد و جوی شاد و زنده را شکل می دهد. در برخی از بازی ها فراگیرندگان بدون این که خود احساس کنند به تمرین و تکرار مفاهیم یا مهارتهای دشوار می پردازند. (امیر تیموری، ۱۳۹۴)

عنصر اصلی رشد حرکتی، مهارت های حرکتی بنیادی هستند که پایه و اساس مهارت ها و اجراهای پیچیده تر ورزشی می باشند و به دو دسته ی مهارت های حرکتی درشت که در آنها عضلات بزرگ بدن تقسیم می شوند و مهارتهای ظریف که در آن از عضلات ظریف بدن استفاده می شود، تقسیم می شوند، این مهارت ها که به الگوهای هدفمند اشاره می کنند، شامل حرکات جابه جایی و کنترل شی هستند (کفایت علیخانی، محبوبه البرزی، ربابه رستمی، ۱۳۹۷)

یادگیری را می توان تغییر تقریباً دایمی رفتار که در نتیجه ی تمرین به وجود آید دانست. آن دسته از تغییرهای رفتاری که ناشی از بلوغ و پختگی ست یا بر اثر شرایط و اوضاع موقت سازواره پیدا شده است (نظیر خستگی یا حالات ناشی از مصرف دارو) در شمار یادگیری قرار نمی گیرد. براین اساس، یادگیری تغییری است که در توانایی انسان ایجاد شده و برای مدتی باقی می ماند و نمی توان آن را به سادگی به فرآیندهای رشد و نمو نسبت داد. (اتکینسون، ریتال و همکاران)

عده ای از روان شناسان ، یادگیری را چنین تعریف کردند: یادگیری، تغییری ست که بر اثر تجربه یا آموزش در رفتار موجود زنده پدید می آید. (معصومه قلی زاده، ۱۳۹۳)

۲. روش تحقیق

این مقاله از نوع مروری بوده و روش تحقیق از نوع کیفی می باشد و برای جمع آوری داده ها از روش فراترکیب استفاده شده است که به بررسی مقالات فارسی و انگلیسی در سایت های IEEE، ScinceDirect، سیویلیکا و... پرداخته شده است و طبق روش فرا ترکیب به بررسی چندین مقاله پرداخته شده است و در تدوین آن از جستجوهای اینترنتی با استفاده از موتورهای جستجوگر کلید واژه های: تولید محتوای الکترونیک، فرآیند یاددهی _ یادگیری، مطالعات کتابخانه ای در کتب و مقالات علمی منتشر شده استفاده شده است.

۳. بیان مسئله

بازی بخش جدایی ناپذیر از شخصیت کودک است و تأثیر بسیار مهمی بر روحیه و شکل گیری مهارت های او دارد. این تأثیر تا حدیست که روانشناسان و جامعه شناسان براین باورند که بازی در سالهای اولیه نقشی حیاتی برای کودک دارد. ساده ترین تأثیر بازی خلق حس شادی است و جزء آن دسته، در رشد جسمی و روان شناختی کودک بسیار مؤثر است. کودکان به وسیله بازی راههای ارتباطی با دیگران را می آموزند و مهارتهای اجتماعی و بازی را فرا می گیرند. آنها در بازی بسترهایی برای بروز خلاقیت و ابراز وجود دارند و در این بسترها می توانند هیجان و انرژی خود را تخلیه کنند. (مهبجور، ۱۳۷۰)

متخصصان معتقدند که بازی در رشد صحیح مغز و نیز شکوفایی، قدرت خلاقیت، و شکل گیری مهارت های فیزیکی، عاطفی و شناختی نقش بسیار مهمی دارد.

انواع بازی ها و نقش آن در رشد کودک:

بازی های جسمانی: کودکان وقتی در حال دویدن، بالا و پایین پریدن و چرخیدن در فضای اطراف خود هستند، به نوعی قوای بدنی و هماهنگی اعضای بدن خود را تقویت می کنند.

بازی های زبانی:

در این بازی ها کودک به وسیله شعرخوانی و ساخت کلمات جدید دنیای خود را گسترش می دهد و تلاش می کند با استفاده از عباراتی که حاصل دریافت او از محیط پیرامون است، به شناخت بهتری از جهان خود برسد.

بازی های سازه ای:

این نوع بازی فرصتی را در اختیار کودکان قرار می دهد تا رشد شناختی را در خود تقویت کند و هم مهارت های حرکتی، هماهنگی دست و چشم، و مهارت های ابتدایی مهندسی نیز در آنان تقویت می شود. بازی های سازه ای به کودک اجازه می دهد خلاق باشد و احساسات خود را بیان کند.

بازی های تخیلی:

کودکان با استفاده از قدرت تخیل خود و یا با شبیه سازی متوجه جهان پیرامون می شوند و به دنبال آن جهان خود را خلق می کنند. همچنین بازی های تخیلی، این فرصت را برای کودکان فراهم می آورد تا کمی از دنیای واقعی دور شوند و از تخیلات خود لذت ببرند.

بازی های اجتماعی :

این بازی ها از اهمیت به سزایی در رشد کودکان برخوردار است، چرا که کودکان در این بازی به تمرین مهارتهای مهم اجتماعی مانند ارتباط، سازش، همکاری، حل مشکلات، رعایت نوبت و ابزار احساسات می پردازند.

بازی های فکری:

کودکان تجربیات مثبت و احساسات موفقیت آمیزی را با انجام این بازی ها به دست می آورند. بازی های خلاق فرصتی را برای کودک فراهم می آورد تا از قوه ی خلاقیت و تخیل خود در حل مسئله استفاده کنند و در جهت ارتقای این قوه گام بردارد.

بازی و رشد خلاقیت:

خلاقیت در فرآیند رشد و یادگیری کودکان، نقش مهمی را ایفا می کند. فروید معتقد است که خیلی از کودکان در جریان بازی مثل یک نویسنده ی خلاق عمل می کنند، چرا که آنها در جریان بازی دنیایی را می سازند که مختص خودشان است و یا اینکه اشیاء و افراد دنیای واقعی را آن طور که برای آنها خوشایند است، باز آفرینی می کنند.

بازی و رشد شناختی:

بازی به کودک اجازه می دهد که در زمینه های حسی حرکتی به کشف هایی برسد. وقتی او می سازد و بعد خراب می کند، به ویژگی های اشیاء پی می برد و مفاهیم مربوط به توده، ارتفاع، حجم و بافت را درک می کند.

اهمیت بازی :

کودک بدون بازی و بازیچه مانند ماهی بدون آب است. از نظر حیات شناسی، بازی وسیله ی سلامت جسم و پرورش حواس است. زیست شناسی نیز بازی را برای رشد اجتماعی و تکامل موجود زنده لازم می شمارد، جامعه شناسان بازی را برای رشد اجتماعی کودکان ضروری می دانند و به نظر روانشناسان بازی فعالیت منحصر به فرد آدمی است. (اکبری، مهرنوش، ۱۳۸۸)

یکی از اساسی ترین و مؤثرترین محرک های جلب توجه دانش آموزان در دوره ی ابتدایی بازی های آموزشی می باشد. بازی وسیله ای است برای پرورش تن، رشد روان و شخصیت کودک. رشد شخصیت کودکان با درگرگونی هایی که در ماهیت بازی آنان و تغییراتی که در روابط اجتماعی شدن رخ می دهد، تکامل می یابد. پژوهشگران معتقدند که بازی ها به عنوان ابزار تدریس به دانش آموزان کمک می کند که مسائل را حل کنند، انجام بازی با آنان شانس سروکله زدن با مسائل و تدوین راهبردهایی را برای حل مشکلات در محیطی به دور از تهدید فراهم می سازد (حسینی ثابت، سیده فاطمه و همکاران، ۱۳۹۸)

نقش استفاده از بازی ها در آموزش به قدری مهم است که ارتش آمریکا تحقیقات خود را در استفاده از شبیه سازی و بازی ها، هم برای افزایش و هم برای توسعه قابلیت های مهارت آموزی از راه بازی، مورد تأکید قرار داده. (کندی ۲۰۰۲ به نقل از حسینی ثابت، سیده فاطمه و همکاران، ۱۳۹۸)

دمپسی و دیگران ۱۹۹۶ عقیده دارند که استفاده از بازی‌ها به عنوان ابزار آموزشی، سابقه‌ی زیادی دارد. کودکانی که به مدرسه می‌آیند بدون آن که تجربه‌ای از بازی‌های عددی داشته باشند با ارتباط میان ریاضی و موقعیت‌های مستقیم تدریس، مشکل دارند. (حسینی ثابت، سیده فاطمه و همکاران، ۱۳۹۸)

پژوهش جارت ۱۹۹۷ بیانگر تأثیر ایفای نقش در حل مسائل درسی‌ست. از نظر او در این شرایط کودکان می‌توانند مسائل را خودشان حل کنند، تجربه نمایند، با هدف مشخص بنویسند و نقش بزرگسالان را ایفا کنند. (حسینی ثابت، سیده فاطمه و همکاران، ۱۳۹۸)

۴ بحث و نتیجه‌گیری

با توجه به تحقیقاتی که تاکنون به انجام رسیده است، بازی می‌تواند نقش تعیین کننده‌ای در یادگیری کودکان و حتی بزرگسالان داشته باشد. بازی برای کودکان نقش حیاتی دارد و بوسیله آن می‌توان به کودک درس اخلاق داد و ضوابط و مقررات را به او تفهیم کرد. مشاهدات مختلف گویای این امر است که کودکان از بدو تولد شروع به بازی می‌کنند و آنگاه با افزایش سن و کسب تجربه، نوع بازی خود را تغییر می‌دهند. بازی برای رشد فکری کودکان بسیار مهم است. بازی برای کودکان مانند ماهی در آب است که باعث رشد فکری و اخلاقی و رشد بدنی کودکان می‌شود. بازی باعث تقویت قوه‌ی تخیل کودکان می‌شود. کودک در دنیای تخیلی‌اش فقط اشیاء روزمره را به چیزی دیگر تبدیل نمی‌کند بلکه در بازی‌هایش به پدر، پلیس و ... تبدیل می‌شود. بازی باعث تقویت رابطه اجتماعی کودک هم می‌شود. همین که کودک با هم سالان خود بازی می‌کند و با آن‌ها دوست می‌شود، یاد می‌گیرد که چطور با افراد روابط اجتماعی برقرار کند و چطور مشکلات ناشی از این روابط را حل کند. محیطی که کودک در آن بازی می‌کند بسیار مهم است زیرا کودک در بازی‌های خود از آنچه در اطرافش موجود است به عنوان اسباب بازی استفاده می‌کند و بدین ترتیب محیط بر تجربه‌ای که کودک از بازی کسب می‌کند تأثیر عمده‌ای دارد. بازی تنها یک سرگرمی کودکان نیست بلکه در رشد و تکامل جنبه‌های مختلف زندگی او تأثیر دارد و با پیدا کردن درک درستی از این مهم می‌توان کودک را به سوی تأثیرات مثبت بازی سوق داد.

در این مقاله توصیه‌هایی برای والدین داریم:

به بازی کودکان اهمیت دهند تا زندگی آن‌ها در بازی شکل واقعی به خود بگیرد.

در بازی کودکان دخالت نکنند اما راهنما و کمک دهنده‌ی خوبی باشند.

با همبازی شدن با کودکان راه دوستی‌ها را باز کنند.

مراقب باشند که محیط بازی موجب آسیب جسمی، فکری و یا روانی کودکان نشود.

از محدود کردن کودکان در هنگام بازی بپرهیزد.

وسایل بازی را مناسب سن و رشد جسمی و ذهنی کودک تهیه کنید.

کودکان لازم نیست به مجموعه‌ای از بازی‌های جسمی، اجتماعی، عاطفی و ذهنی بپردازند. هنگامی که فقط یکی از بازی‌ها را انجام می‌دهند از رشد اجتماعی، جسمی و عاطفی محروم شده و احتمال بروز عصبانیت و پرخاشگری در آن‌ها افزایش می‌یابد. بازی تن و روان کودک را واکسینه می‌کند و مسئولیت‌های اجتماعی و اقتصادی را که در آینده باید بدوش بکشد، به او می‌آموزد. بازی دنیای کودکان است، با دنیای کودکان بازی نکنید.

منابع

- [1] اتکینسون، ریتال و همکاران؛ زمینه روان‌شناسی هیلگارد، حسن رفیعی، تهران، انتشارات ارجمند، چاپ دوم، ص ۱۹۸
- [2] احمدوند، محمدعلی، (۱۳۸۳)، روانشناسی بازی، تهران: انتشارات دانشگاه پیام نور (چاپ اول).
- [3] احمدی، افسانه، ۱۳۹۸، فواید بازی های حرکتی کودکان، مجله کودک.
- [4] اکبری، مهرنوش، ۱۳۸۸، یادگیری از طریق بازی، مجله پیام زن، شماره ۲۱۲

- [5] حسینی ثابت سیده فاطمه، زینعلی زهرا، شریف دینی زهرا، مقیمیان زهرا. رابطه بازی با یادگیری و رشد اجتماعی دانش آموزان ابتدایی. نخبگان علوم و مهندسی. ۱۳۹۸ [cited 2021November03];4(6):40-46. Available from: <https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?id=492022>]
- [6] علی‌خانی، کفایت، رستمی، ربابه، البرزی، محبوبه. تأثیر بازی‌های حرکتی خلاق بر مهارت‌های حرکتی بنیادی کودکان ۴ تا ۶ سال. مجله مطالعات آموزش و یادگیری، ۱۳۹۷؛ ۱۰(۳): ۲۱۹-۲۳۶. doi: 10.22099/jsli.2019.24389.2164
- [7] گانیه، رابرت میلز؛ شرایط یادگیری و نظریه آموزشی، جعفر نجفی زند، تهران، انتشارات رشد، ۱۳۷۳، چاپ اول، ص ۲۱.
- [8] قلی زاده، معصومه، ۱۳۹۳، یادگیری، پژوهشکده باقرالعلوم
- [9] مهجور، سال ۱۳۷۰، روانشناسی بازی، چاپ دوم، انتشارات دلگشا